

PAPER DETAILS

TITLE: KÜRESEL KAMU MALLARI: HEGEMONYA VE İSTİKRARIN KÜRESEL EKONOMİ
POLİTİĞİ

AUTHORS: Servet AKYOL,Süleyman ULUTÜRK

PAGES: 62-85

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/372611>

KÜRESEL KAMU MALLARI: HEGEMONYA VE İSTİKRARIN KÜRESEL EKONOMİ POLİTİĞİ¹

GLOBAL PUBLIC GOODS: GLOBAL POLITICAL ECONOMY OF
HEGEMONY AND STABILITY

Servet AKYOL*

Süleyman ULUTÜRK**

ÖZET

Son yıllarda, küresel kamu malları konusundaki ilgi giderek artmaktadır. Bu ilgi sadece kamu maliyesinde değil, iktisat, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi gibi alanlarda da gözlenmektedir. Küresel kamu malları çok boyutlu özelliğinden dolayı, disiplinler arası bir konuma yerleşmektedir. Bu çalışmanın amacı, küresel kamu mallarının sunulmasında bir lider ve/veya hegemon devletin varlığını tartışmaktır. Bu bağlamda, hegemonik istikrar teorisi ve hegemonya tartışmaları uluslararası politik iktisat ve/veya küresel ekonomi politik literatürü kapsamında ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Küresel Kamu Malı, Hegemonya, Hegemonik İstikrar Teorisi, Küresel Ekonomi Politik*

ABSTRACT

There has been a growing concern recently about the global public goods. This concern is not only in public finance, but also in economics, international relations and political sciences. Because of its multi-dimensional properties, global public goods are established in a multi-disciplinary position. The aim of this paper is to argue the subsistence of a leader and/or a hegemonic state at supplying the global public goods. In this context, the hegemonic stabilization theory and hegemony arguments are being studied within the scope of the literature of international political economics and/or global political economy.

Keywords: *Global public goods, Hegemony, Hegemonic Stabilization Theory, Global Political Economy.*

1 Bu çalışma, 10–14 Mayıs 2006 tarihleri arasında Antalya’da gerçekleştirilen 21. Türkiye Maliye Sempozyumu’nda sunulan tebliğin gözden geçirilmiş biçimidir. Çalışmayı okuyup öneri ve eleştirilerini esirgemeyen Mesut Sert’e teşekkür ederiz. Metinde yer alan eksiklikler ve hatalar bize aittir.

* Gazi Üniversitesi SBE İktisat ABD Araştırma Görevlisi

** Akdeniz Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Kamu ekonomisinin temel konularından biri olan kamu malları son dönemde farklı bir bağlamda tekrar gündeme gelmektedir. Küresel Kamu Malları adı altında ele alınan bu konu beraberinde birçok soruyu ve sorunu da getirmektedir. Bunlar arasında küresel düzlemde kamu mallarının neler olduğu, nasıl üretileceği, finansmanının nasıl sağlanacağı ve hangi kurumlar ve yapılar tarafından sunulacağı bulunmaktadır. Küresel kamu malları tanımı, niteliği ve etkileri bakımından sadece maliye disiplini/kamu ekonomisi çerçevesiyle sınırlı kalmamaktadır. Birçok ülkeyi ve bölgeyi ya da küresel düzlemde tüm insanları ilgilendirmekte, etkileri bakımından ise ulusal devletlerin sınırını veya gücünü aştığı gibi tek bir disiplinin de ötesine geçmektedir. Bu nedenle, küresel kamu malları konusu birçok disiplinin inceleme alanına girmektedir. Böyle bir durum ise inceleme konularının daha geniş bir bağlamda ele alınmasını gerektirmektedir. Küresel kamu malları örneğinde olduğu gibi; iktisat, uluslararası ilişkiler, maliye ve hukuk alanlarını dikkate almak, hem konulara hem de, sosyal bilimlere bütünlüklü bir bakış için uygun bir yaklaşım olabilecektir.

Bu çalışma, küresel kamu malı olarak tanımlanan olguların/konuların sunulmasında bir lider ve/veya hegemon devletin varlığını tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Çalışmada ele alınan konu geniş bir kavramsal çerçeveden incelenmektedir. Uluslararası İlişkilerin bir alt dalı olan uluslararası politik iktisat ve/veya küresel ekonomi politik literatürü bu kavramsal çerçeve için kullanılmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde, uluslararası politik iktisat ve/veya küresel ekonomi politik literatürü genel hatlarıyla ele alınmakta, bu alandaki farklı teoriler ve bu teorilerin günümüzdeki ekolleri incelenmektedir. İzleyen bölümde, kamu mallarının tanımından hareketle, küresel kamu malları açıklanmaktadır. Üçüncü ve dördüncü bölümde küresel kamu mallarının sunumuna yönelik yaklaşımlar olan hegemonik istikrar teorisi ve hegemonya konularına yönelik literatür gözden geçirilmektedir. Son bölümde bu yaklaşımların küresel kamu malları ile olan ilişkisi, günümüz dünyasının olguları da dikkate alınarak tartışılmakta ve çalışma sonuçlandırılmaktadır.

YÖNTEMSEL BİR ÇERÇEVE: KÜRESEL EKONOMİ POLİTİĞİ DOĞRU

Yaklaşık çeyrek yüzyıllık bir geçmişe sahip olan Uluslararası Politik Ekonomi, Uluslararası İlişkiler disiplininin bir alt dalını oluşturmakta ve kendi içinde farklı teorik gelenekleri ve bu geleneklerin yeni yorumlamalarını barındırmaktadır. Uluslararası politik ekonomi son dönemde Küresel Ekonomi Politik biçiminde de ifade edilmektedir².

Uluslararası politik ekonomi temel olarak devletler, küresel şirketler, uluslararası organizasyonlar, sosyal hareketler gibi uluslararası aktörler arasında meydana gelen faaliyetler üzerine yoğunlaşmaktadır (Crane ve Amawi, 1997:5). Küresel ekonomi politikasının ise disiplin-ötesi (trans-discipline) bir çaba olarak, uluslararası ilişkilerden ziyade politik iktisada daha yakın olduğu söylenebilir. Küresel ekonomi politikasının disiplinler arası karakterini vurgulayan Palan (2000:2), altı merkezi kavrama odaklanmaktadır. Bunlar “devlet, firma, sermaye, güç [power], işgücü ve küreselleşme”dir. Küresel ekonomi politikası bu altı kavram ile sınırlı değildir. Ancak bu kavramların önemi küresel ekonomi politikasının disiplinler arası karakterinin vurgulanmasından kaynaklanmaktadır. Uluslararası politik ekonomi ve küresel ekonomi politikasının özdeş oldukları kabul edilse bile, gerek disiplinler arası özelliği gerekse de ekonomi politik konusundaki vurgusuyla küresel ekonomi politikasının görece farklı bir konuma sahip olduğu söylenebilir.

Uluslararası politik ekonomi alanında üç temel düşünce okulunun varlığından söz edilebilir: “Realist”, “Liberal” ve “Marksist” okulları. Her okulun uzun entelektüel geleneği, ayırıcı söylemi ve çeşitli yorumları bulunmaktadır. Bu okulların günümüzdeki çağdaş yorumları ise, neo-realizm, neo-liberal kurumcu ve neo-Gramscian biçiminde ifade edilebilir.

Realist teori³ uluslararası ilişkilerin en eski düşünce okuludur. Hamilton, List, Morgantau, Grieco ve Waltz bu teorinin önemli yazarlarıdır. Realist teori, iki temel özelliğe sahiptir. Bunların ilki, ekonomik konuları büyük ölçüde göz ardı etmesidir. Başka bir deyişle, realist teori içindeki çalışmalar, iktisattan ziyade siyaset ve tarih konularına yoğunlaşmaktadır. İkincisi, güç konusuna vurgu yaparak stratejik güvenlik konularına daha çok önem

2 Örneğin bkz. Gilpin (2000) ve Gill ve Law (1988)

3 Realizm çoğu zaman milliyetçilik olarak da ifade edilir. Gilpin bu konuda şöyle bir açıklama da bulunur: “Bu iki yaklaşım arasında önemli benzerlikler ve ilişkiler olmasına rağmen iki yaklaşım özdeş değildir. Milliyetçiler realist olabilirler, fakat realistlerin zorunlu olarak milliyetçi olmaları gerekmez.” (Gilpin, 2001:15)

vermektedir. Bu iki özellik⁴, en uzun gelenek olmasına rağmen, realist teorisinin etkisinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Uluslararası politik ekonominin bir diğer önemli ekolu olan liberalizm ise sadece iktisat alanıyla sınırlı bir teorik düşünce değildir. Teorinin entelektüel kökenleri Smith, Ricardo ve hatta Kant'a uzanır. Liberal teori, arkasına ciddi bir politik hareketi aldığı gibi, felsefi bir temele de sahiptir. Uluslararası politik ekonomi bağlamında liberalizmin analiz birimi; birey, firma ve piyasadır. Realist teoride söz konusu olan devletlerarası rekabet, liberal teoride firmalar arasındaki rekabete dönüşmektedir. Liberalizm, uluslararası dayanışmanın olabilirliği ve bu durumdan kaynaklı kazançların varlığı konusunda iyimser bir öngörü içindedir.

Liberalizm, realizm karşısında daha belirgin hatlara sahip olan, güçlü bir ahlak felsefesi üzerine oturtulmuş dünya görüşü olarak yer almaktadır. Realist teoriye göre, uluslararası sistemde hâkim olan şey, anarşik bir yapıdır. Piyasanın bağımsız hareket eden bireylerinin yerini uluslararası sistemde devletler alır. Realizmin “güçler dengesi” üzerinde kurguladığı dünya sisteminde, liberalizm, serbest ticareti ve evrensel barışı sağlayacak bir sistem olarak tasarlanmakta, bunun için de anarşinin değil uyum içinde bir dünyanın olması gerektiğini söylemektedir. Realistler temel olarak göreceli kazançlar üzerine odaklanırlar. Onların bu vurgusu, anarşik bir uluslararası sistemde iktisadi ilişkilerin sıfır toplamı bir oyun (zero-sum game) olduğu görüşünden kaynaklanır. Bu yaklaşım, liberallerin pozitif toplamı bir oyun (positive-sum game) olarak iktisat tanımlamalarına ters düşer. Liberal teorisinin tersine, realist teoride devlet, uluslararası ekonomik aktör olarak merkezi bir konumdadır. Anarşik bir dünya düzenini öne çıkaran realizm, gücü önemli bir alan olarak gündemine alır. Realistler işbirliğinin öğrenilebileceğini kabul ederler. Bu yaklaşım bazen, değişen devlet davranışlarını açıklamasına rağmen, çıkarların nasıl tanımlanacağı ya da formüle edileceğine yönelik az şey söylediği için genelde eksiktir (Nye, 1988:238).

Günümüzde ise liberalizm ile realizm arasındaki tartışmalar bu teorilerin yeni versiyonları arasında sürmektedir. Baldwin (1993:4-8)'e göre neorealizm ve neoliberalizm arasındaki günümüz tartışmalarını belirleyen altı nokta vardır:

- Anarşinin doğası ve sonuçları,
- Uluslararası işbirliği,
- Mutlak kazançlara karşı göreceli kazançların öne çıkarılması,

4 Realist teorisinin bu iki özelliğinin tarihsel kökenleri vardır. İlk özellik N.Machiavelli'nin “Prens” yapıtından gelir. Bu eser, liderlere kazancı nasıl sağlayacakları ve iktidarı nasıl devam ettirecekleri konusunda öğütte bulunur. İkinci özellik ise Thucydides ve Merkantilistlerden kaynaklanır. Buna göre, geleneksel realistler güç ve güvenlik arasında yakın ilişkiye dikkat çekerken, diğer yandan da ekonomik ilişkilere de dikkat çekerler.

- Devletin amaçlarındaki öncelikler,
- Yapılabilirlik/yetenekler [capabilities] karşısında niyetler,
- Kurumlar ve rejimler.

Bu altı nokta yalnızca tartışmanın bağlamının değil, aynı zamanda ana düşüncelerinin de anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Yine de, bu iki teori arasındaki tartışma tam olarak açıklanmış sayılmaz, sadece tartışmaya genel bir çerçeve sunabilir. Örneğin, liberalizmin uluslararası politika çerçevesinde analizin merkezine “çatışma” yerine “işbirliği”ni koyması, “serbest” piyasada aktörlerin uyum içinde ekonomiden kazanç sağlamalarının bir sonucudur. Temel alınan aktörün, liberalizmde hane halkı ve firma olması, yine iktisadi çıkarların piyasada maksimize edilmesi ile ilişkilidir. Buna karşılık; realizm, merkantilist ve neo-merkantilist mirası gereği, ulus-devletler ve bunun çıkarlarının uluslararası sistemde maksimize edilmesi ve korunmasına dayanmaktadır.

Uluslararası politik ekonominin üçüncü ve son büyük okulu Marksizm’dir. Bu alandaki gelişme ağırlıklı olarak Marx’tan sonra gerçekleşmiştir. Marksizm, realizm ve liberalizmin tersine sabit ve değişmez bir rasyonel çıkar durumunu veri almamaktadır. Bu teoriye göre, insan davranışı ve amacı belirli bir zamandaki maddi çevre tarafından biçimlendirilmektedir. Bu yöntem Tarihsel Materyalizm olarak ifade edilmektedir. En genel anlamda tarihsel materyalizm, toplumun maddi temelini üretimi ve yeniden üretiminin tarihsel gelişmede öncül ve belirleyici olduğu savına dayanmaktadır. Marksist ekonomi politik, toplumsal yaşamın tüm yönlerinin metalaşması ve kapitalist toplumsal ilişkilerin derinleşmesini açıklamaktadır. Marksizm için modern dünyanın merkezi kurumu sermaye, baskın toplumsal yapı ise kapitalizmdir. Sermaye üzerindeki vurgusu ile Marksist ekonomi politik, toplum ve tarih teorisi sınırındaki küresel ekonomi politikası de içine almaktadır. Marksizm, akademideki geleneksel ayırım çizgilerini kabul etmediği gibi, ulusal ile uluslararası siyaset arasındaki analitik ayırımı da benimsememektedir. Böylelikle Marksizm, küresel ekonomi politik ile modern ekonominin bütüncül (holistik) ve eleştirel bir açıklamasını sunmaktadır (Palan, 2000:11).

Marksist uluslararası politik ekonomi alanındaki ilk gelişme erken Marksistler olarak nitelendirilebilecek Luxemburg, Hilferding, Bukharin ve Lenin aracılığıyla ortaya konmuştur. Emperyalizm, finans kapital, sermaye birikimi ve dünya ekonomisi gibi merkezi konularla ilgilenen erken Marksistler arasında teorik benzerlikler bulunmakla birlikte, her biri Marksist uluslararası politik ekonomiye özel bir katkı sağlamaktadır. 1950’lerle birlikte neo-marksistler, Baran, Frank, Amin, Wallerstein, azgelişmişlik, bağımlılık ve dünya sistemi konularını ele alarak uluslararası politik ekonomide yeni bir kanal açmışlardır. 1970’lerde Gramsci’nin düşüncelerinden hareketle küresel

ekonomi politik alanında Marksizmin etkisinin artmaya başladığı söylenebilir. Bu alanın önde gelen ismi olan Cox, Gramsci'nin hegemonya kavramını ele alarak küresel ekonomi politik literatürüne taşımıştır.

KAMU MALLARINDAN KÜRESEL KAMU MALLARINA

Kamu malları kavramının genel olarak maliye disiplini içinde incelendiği kabul edilmektedir. Fakat bu kavram, uluslararası politik ekonomi alanında da inceleme konusudur. Öyle ki, 1980'lerin başlarında Kindleberger (1981) tarafından bu malların uluslararası arenada nasıl sunulacağı ele alınmıştır. Daha sonraki çalışmasında Kindleberger (1986), "uluslararası kamu malları" adı altında bazı malları tanımlayarak bu malların bir lider ve hegemon tarafından nasıl sunulacağı konularını ele almıştır. Bu nedenle, günümüzde küresel kamu malları adı altında yeni olarak kullanılan kavramın kökenlerinin 1980'lerin ortalarına uzandığı söylenebilir.

Kamu mallarının klasik tanımı Samuelson (1954;1955) tarafından yapılmıştır. Samuelson kamu mallarını tanımlarken, bu malların iki özelliği üzerinde durmuştur: "faydadan dışlanamazlık" ve "tüketimde rakip olmama". Dışlanamazlık özelliği, kamu malı üretildikten sonra toplumdaki herhangi bir bireyin bu malı tüketmesinin engellenemeyeceğini ifade etmektedir. Bu durum bedavacı davranışların ortaya çıkması sonucunu da doğurmaktadır. Kamu mallarının piyasa fiyatının oluşması ve piyasada alınıp satılması mümkün olmamaktadır. İkinci özellik olan tüketimde rakip olmama ise, toplumdaki bireylerin kamu malı tüketirken birbirlerinin tüketimini etkilemeyeceğini ifade eder. Yani bir bireyin tüketimi, diğer birey veya bireylerin tüketimini engelleyemeyeceği gibi, tüketim miktarlarının azalmasına da neden olmayacaktır.

Ulusal ölçekte tanımlanan kamu malları günümüzde küresel bağlamda tartışılmaktadır. Buna göre herhangi bir kamu malının faydası ülke sınırlarını aşarak, komşu ülkelere, hatta giderek tüm dünyaya yayılıyorsa, bu tür mallar küresel kamu malı olarak nitelendirilmektedir⁵. Başka bir ifadeyle, küresel kamu malları faydası ülke sınırlarını aşan ve küresel ölçekte herkesin yararlandığı mallardır⁶ (Kaul vd., 1999a; 1999b, Morrissey vd., 2002; Sandler, 1999; 2002).

Ekonomik alanda olduğu kadar diğer alanlarda da çeşitli küresel kamu malları tanımlanabilir. Buna, açık ticaret sistemi, denizlerin serbest kullanımı,

5 Uluslararası kamu malı tanımı ilk defa Kindleberger (1986a) tarafından ortaya atılmıştır. Literatürde bu kavram uluslararası kamu malları (international public goods) ve küresel kamu malları (global public goods) olarak kullanılmaktadır. Türkçe literatürde ise, küresel kamu hizmetleri kavramının daha kapsayıcı olduğunu ileri süren ve kavramı önerdiği biçimiyle kullanan yazarlar da bulunmaktadır. Bu çalışma boyunca küresel kamu malları ifadesi kullanılacaktır.

6 Küresel kamu mallarının faydalarına ve kapsama alanlarına göre de sınıflandırılmaktadır. Bu konuda bkz Morrissey vd., (2002).

iyi tanımlanmış mülkiyet hakları, ağırlığı ve ölçümüne standart getirilmiş uluslararası para veya sabit döviz kuru, parasal ve finansal istikrar, uluslararası güvenlik, barışın sağlanması, silahsızlanma, uzay araştırmaları ve sonuçları, çevrenin korunması, hava, deniz, kara gibi kaynakların, bitki ve canlı varlıkların korunması, okyanus kirliliğinin temizlenmesi, hava tahminleri, gözetleme istasyonları, dünya mahkemesi, ozon tabakasının korunması, küresel ısınmanın önlenmesi hastalıkların yok edilmesi, bilgi yaratma, bilimsel araştırma ve sonuçları, uyuşturucu alışkanlığını önleme, kanser, sıtma, AIDS'e karşı mücadele gibi örnekler verilebilir. Hatta insan hak ve özgürlüklerinin sağlanması alanında uluslararası çalışmalar, çabalar da küresel kamu malları olarak tanımlanabilir (Sandler, 1999; Kaul vd., 1999a; 1999b; Kindleberger, 1986a; Gill ve Law, 1988; Arsan, 1992).

Kamu mallarının iki temel özelliği olan “faydadan dışlanamazlık” ve “tüketimde rakip olmama” küresel kamu malları için de geçerlidir. Fakat küresel kamu mallarına böyle bir yaklaşım Desai'ye (2003:63) göre iki temel problem yaratmaktadır. Bunlardan ilki, günümüzdeki ulusal kamu malları teorisinin devletçi olmasıdır. Bu teori, kamu mallarının üretilmesi ve finansmanı konusunda karar almada devlet kurumlarının önemli bir rolü olduğunu ileri sürmektedir. Temel olarak kamu mallarının devlet tarafından sağlandığı söylenebilir. Uluslararası düzeyde ise devlet kurumunun bir karşılığı bulunmamaktadır. Bunun yerini alabilecek olan ise uluslararası kuruluşlar, lider bir ülke ve/veya hegemon⁷dur. İkinci problem ise, kamu malları teorisinin devlet için bir rol tanımlamasına rağmen, devletin işlevleri son otuz yılda önemli ölçüde değişmiştir. Bu açıklamalar, hem devlet ile küresel kamu malları ilişkisini, hem de bu malların sağlanmasında aktörler ile olan ilişkileri göstermesi açısından önemlidir.

Ulusal nitelikli kamu mallarının üretilmesinde kamu otoritesi veya hükümet doğrudan hangi maldan ne kadar üretileceğine karar verebilmektedir. Finansman ihtiyacı ise kamu gelirlerinden karşılanmaktadır. Bunun için yurttaşlarından doğrudan vergi alınmaktadır. Oysa küresel kamu mallarının üretilmesi için böyle bir yönetim veya finansman yöntemi

7 Hegemon kelimesinin Yunanca'daki anlamı liderliktir, fakat Columbia ansiklopedisinde Atina ve Sparta arasındaki hakimiyet mücadelesi ve Peloponnesian (Peloponez) savaşları ile ilgili olarak kullanılmaktadır. (Kindleberger, 1986b:841). Günümüzde iki farklı görüş, uluslararası sistemde hegemonya düşüncesine hakim olmuş gözükmemektedir. Birinde hegemonya, ekonomik güçten çok siyasal ve askeri güçle ilintili iken; diğerinde ise birbirine son derece benzeyen hegemonik güçlerin bir “benzerlik” sıralaması içinde birbirini izlediği ve hegemonyanın bir güçten diğerine geçtiği iddia edilmektedir (Gills, 2003:237). Bu açıklamadaki ilk hegemonya realist yaklaşımı, ikincisi ise eleştirel anlamda kullanılan hegemonyayı nitelendirmektedir. Nye kavramın farklı kullanımlarını şu şekilde açıklamaktadır; R. Keohane ekonomik kaynaklarda üstünlük olarak görürken, Charles Doran saldırgan askeri gücü dikkate almaktadır. R. Gilpin bazen “sistemde daha küçük devletlere hakim olan ya da tek bir güçlü devlet kontrolü” durumunu gösteren birbiri ile değiştirilebilir emperyal ve hegemonik terimleri kullanmaktadır (Nye, 1990:186).

bulunmamaktadır. Yani ne küresel düzeyde bir hükümetten ne de vergi toplayacak kuruluşlardan söz edilebilir. Bunun yerine çeşitli uluslararası kurumların oluşturulmasıyla sorun çözülmeye çalışılmaktadır. Başka bir çözüm ise lider bir ülkenin küresel kamu mallarının sunumunu üstlenmesidir. Ancak bu tür uluslararası kuruluşlar da ulusal kuruluşlara göre daha zayıf konumdadırlar. Bir lider ülkenin küresel kamu mallarının sunumunu üzerine alması durumunda ise böyle bir ülkenin var olup olmadığı, bu işe gönüllü olup olmayacağı, hangi malların sunumunu üstleneceği sorunları ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, ülkeler arasında bu tür malların sunumunun paylaşılması, ülkelerin hangi malları ne miktarda üretecekleri konusunda baskı altına alınmaları söz konusu olmadığı için, küresel yurttaşlardan vergi toplayarak küresel kamu mallarının finansmanı da mümkün olmamaktadır. Çünkü ülkeler tek tek düşünüldüğünde, uluslararası kuruluşlara katılmaya zorlanamazlar ve yurttaşlarını vergilendirmeye de ikna edilemezler. Ülkelerin bu kuruluşlara katılmaları ya da küresel kamu mallarını üretmeleri kendi kararlarına (self enforcement) bağlı olmaktadır. Bir ülke uluslararası anlaşmayı kendi rızasıyla kabul etmediği zaman, üretilmiş olan küresel kamu mallarından dışlanamayacağı için faydasından da yararlanacak ve bedavacı davranış göstermiş olacaktır. Bu nedenle uluslararası bedavacı davranışların önlenmesi için çözüm yollarının aranması küresel kamu mallarının sunumu açısından önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Barrett, 2002:50).

Ulusal düzeyde üretilen kamu mallarının sunumuna ilişkin bedavacılık sorunu, uluslararası alanda bir hükümet olmamasından dolayı, küresel kamu malları üretiminde de geçerlidir (Kindleberger 1986a). Bedavacılık eğilimlerin fazla olması, bu malların küresel düzeyde eksik üretilmesine neden olmaktadır. Bu problemin, en azından teorik düzeyde, işbirliği yapan devletlerin oluşturduğu küçük gruplar ile üstesinden gelinebileceği öne sürülebilir. Pratikte ise, küresel kamu malları, malın üretimi için gereken payların ödenmesi konusunda diğerlerine baskı yapan ya da tümünü kendi çıkarı olduğu için üstlenen bir lider ve/veya hegemon tarafından sağlanabilir.

Bu anlamda, küresel ekonomi politik literatürü küresel kamu mallarının bir lider ve/veya hegemon tarafından sunumunda önemli açılımlar sağlayabilir. Bu konu küresel ekonomi politüğün farklı yaklaşımları çerçevesinde düşünüldüğünde iki teörinin açıklamaları öne çıkmaktadır. Konu liberal gelenek içinde hegemonik istikrar teörisi ile ele alınabilirken, marksizm içinde hegemonya bağlamında incelenebilir.

KÜRESEL KAMU MALLARININ SUNUMUNA YÖNELİK BİR YAKLAŞIM: HEGEMONİK İSTİKRAR TEORİSİ

Hegemonik İstikrar Teorisi konusunda ilk açıklamalar Kindleberger'in (1981;1986a) çalışmalarında ortaya konmaktadır. Yazara göre bu teori, kamu malının istikrarlı bir biçimde sağlanması için uluslararası topluluğun liderlik

temelinde örgütlenmesinin gerektiğini vurgulamaktadır. Böyle bir örgütlenme sağlanamadığında ise istikrar sağlayıcısı olmayan bir sistem ortaya çıkabilecektir. Bu ise dengesiz ya da istikrarsız bir dünya düzeninin meydana gelmesine neden olabilecektir. Hegemonik istikrar teorisi temel olarak, uluslararası siyasette güçlü, baskın bir aktörün, sistemde tüm devletler için kolektif olarak arzu edilen sonuçlara ulaşmak amacıyla liderlik yapması biçiminde de tanımlanmaktadır (Grunberg, 1990:431). Snidal ise teoriyi kamu mallarının sağlanması ekseninde ele almaktadır. Ona göre hegemonik istikrar teorisi bir hegemonik aktör tarafından kamu mallarının sağlanması ile ilgili bir düşüncedir (Snidal, 1985:481). Strange (1987:554-5)'e göre ise, hem dünya tarihinin geniş ölçüde parçalara ayrılmış dönemlerine uygulanabilecek genel bir yasa olarak, hem de içinde yaşadığımız zamanın güçleri için belirli bir açıklama olarak tanımlanmaktadır. Lake (1993:460) ise teoriyi farklı bir biçimde ele almakta ve onun analitik olarak iki ayrı teoriden oluşan bir araştırma programı olduğunu söylemektedir. Bu iki ayrı teorinin ilki Liderlik teorisi iken ikincisi *Hegemonya teorisidir*⁸. Liderlik teorisi, uluslararası istikrarın üretimine odaklanmakta ve kamu malları teorisi üzerine inşa edilmektedir. Hegemonya teorisi ise, uluslararası iktisadi serbestliğin biçimlerini açıklamayı amaçlamaktadır.

Bu tanımlamalardan hareketle hegemonik istikrar teorisi, sermaye hareketlerinin serbest olduğu, parasal istikrara ve serbest ticarete dayanan uluslararası ekonominin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde etkili bir biçimde kaynak kullanan bir lider olmaksızın, liberal bir uluslararası ekonominin olamayacağını açıklayan teori olarak tanımlanabilir.

Hegemonik istikrar teorisinin öngördüğü hegemonik bir liderin niteliğine bakıldığında üçlü bir sınıflandırma görülmektedir. Bunlardan birincisinde liderlik "yardımsever" (benevolent) biçim almakta, ikincisinde ise "zorlayıcı" (coercive) bir konumda bulunmaktadır. Bu iki durumdaki hegemonik liderlik iki zıt uçta konumlanmaktadır. Bu ikisinin arasında ise karma bir üçüncü yapı bulunmaktadır. İlk modeldeki hegemon, amaçları kadar yönteminde de yardımseverdir. Kendi çıkarlarından ziyade, genelleşmiş çıkarların desteklenmesine öncelik vermektedir. İkinci modeldeki hegemon zorlayıcı bir niteliğe sahiptir ve kendi çıkarı dışındaki liderlere zor kullandığından dolayı sömürücü bir özellik taşımaktadır. Bu modeldeki hegemon diğerlerinin uyguladığı güç kullanımına oranla daha fazla güç kullanma eğilimindedir. Üçüncü modeldeki hegemon, karma bir nitelik göstermektedir ve kişisel çıkarlara sahip olduğu kadar genel çıkarları da içerisinde barındırmaktadır. Fakat kimi durumlarda, hedeflerini gerçekleştirmek için gerektiğinde zorlayıcılığa da başvurabilmektedir. Zorlayıcı liderlik modeli ile yardımsever liderlik modeli arasındaki zıtlık, kavramların netleşmesine ve teorisinin kendi sınırlarının ayrılmasına yardımcı olabilecektir. Yardımsever liderlik modelinde, en büyük aktörün daha fazla bir

⁸ Vurgu orijinal metinde yer almaktadır.

büyükliğe sahip olmasının anlamı, sağlanan mallardan daha büyük bir çıkara sahip olmasıdır (Snidal, 1985:588).

Hegemonik istikrar teorisinin, uluslar arası politik ekonomi içindeki üç temel düşünce okulunda hemen hemen eş zamanlı olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Kindleberger'in liberal açıklaması, küresel ekonomik yönetimde bedavacılık probleminin varlığından dolayı kamu mallarının sağlanması için hegemonik gücün gerekli olacağına dayanmaktadır. Liberal kurumsalcılar, "rejim" olarak adlandırılan uluslararası işbirliği alışkanlığını harekete geçiren ve dünya ekonomisinde belli dönemlerde ortaya çıkan hegemonik liderleri kabul etmektedirler. Tarihte serbest ticaret rejimi ve altın standardının İngiltere hegemonyası altında bir ölçüde geliştiği söylenebilir. Benzer biçimde, Amerikan hegemonyası altında da Bretton Woods anlaşması, tarife ve ticaret düzenlemeleri, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) vb. kurumların yaratılmasının daha bilinçli bir süreçte gerçekleştiği görülmektedir.

Hegemonik istikrar teorisi açısından realist teori, hegemonik devletin açık bir uluslararası sistemi tercih edeceğini vurgulamaktadır. Çünkü böylesine bir açıklık hegemonun iktisadi büyümesinin, ulusal gelirin ve politik gücünün artışına katkı sağlayabilecektir. Realistler, küresel kamu malının üretiminin, sözde 'hegemon' bir gücün önderliğinde, sürdürülebileceğini öne sürmektedirler. Hegemon, kamu mallarını bu malların kısa dönem maliyetlerinin büyük bir kısmını taşımaya istekli olması durumunda, ya da uzun dönem kazançlarını dikkate aldığı durumda üretecektir.

Kindleberger'in hegemonik istikrar teorisinin liberal versiyonu ile Krasner ile Gilpin'in devlet-merkezli yaklaşımı arasındaki farklılığa rağmen, her iki yaklaşım da, parasal istikrar ve serbest ticareti küresel kamu malı olarak değerlendirmektedir. Bu ise ekonomik ve siyasal kaynakları genişletmeye istekli ve liberal bir dünya ekonomisinde çıkarı olan baskın bir gücü gerektirmektedir¹⁰. Burada vurgulanması gereken, serbest ticaret ve iktisadi açıklığın tüm ülkeler tarafından tercih edilmesine karşın, bu durumun

9 Uluslararası bir rejim, 'uluslararası ilişkiler alanında beklentilerin, kendi eksenleri etrafında benimsedikleri ilkeler, kurallar, normlar ve prosedürler' olarak tanımlanabilir. Rejimler sayesinde, beklentilerin birbirine yaklaştığı, belirsizliğin azaldığı bir devletlerarası sistem, anlaşmalara/uyuma sahne olacaktır.

10 Burada tartışmalı bir konu olan, serbest ticaretin uluslararası bir kamu malı olup olmadığı gündeme gelmektedir. Conybeare'e göre, serbest ticaretin küresel kamu malı olmamasının gerisinde iki neden bulunmaktadır. İlki, serbest ticaret kazançlarının geniş ölçüde dışlanabilir olabileceğidir. İkincisi ise uluslararası ticarette, ticaretin tüketim kazançlarında rakipliğin ortaya çıkmasıdır. Hem statik uzmanlaşmadan kazançlar hem de diğer kazançlarda rakiplik durumu söz konusudur. Örneğin, Avrupalı satıcılar ABD'ye daha fazla çelik satarlarsa, Japon ve ABD'li üreticiler için piyasa kısıtlanacaktır (Conybeare, 1984:9).

hegemon devlet tarafından güçlü bir şekilde isteniyor olmasıdır. Kuşkusuz böyle bir çaba, hegemonun diğerlerini zorlamasını ve güç kullanmasını gerektirmektedir. Liderlik teorisinde, hegemonya ne gerekli ne de yeterli bir durum olmaktadır. Serbestlik, hegemonya olmaksızın olabildiği gibi serbestliğin olmadığı durumda da hegemonya olabilecektir (Lake, 1993: 469-78).

Bir hegemon lider etrafında uluslararası sistemin düzenlenmesini vurgulayarak önemli bir açılıma sahip olan hegemonik istikrar teorisine yönelik bazı noktaların vurgulanması gerekmektedir. Bu teorinin kökenlerinin realist ve liberal teorilerden hangisine dayandığı konusu tartışmalıdır. Palan (2000:6)'a göre, Krasner ve Snidal ve diğerlerinin gösterdiği gibi, hegemonik istikrar teorisinin kökleri realist teoriye değil, kamu tercihi teorisine ya da neoklasik teoriye dayanmaktadır. Küresel kamu mallarının sunulmasında kolektif eylemi başarmak ve analiz etmek karmaşık ve aşırı zor bir konu olması nedeniyle; hegemonik istikrar teorisi, küresel kamu malları arzının nasıl sürdürüleceği konusunda yeterli bir açıklama sağlamamaktadır (Gill ve Law, 1988:48).

Hegemonik istikrar teorisi, aynı zamanda, teorik, tarihsel ve siyasal yönlerden de eleştiriye uğramaktadır. Gilpin (2001:93) teoriyi, bilimsel bir teori olmaktan ziyade belirli bir tarih okuması üzerine temellenen, sezgisel bir düşünce olarak nitelendirmektedir. Teorik eleştiriler, liberal uluslararası ekonomiyi yaratma ve sürdürme ile ilgili problemlere yönelik hegemonik olmayan uluslararasıdaki işbirlikçi çözüm olasılığını vurgulamaktadır. İşbirliği vasıtasıyla istikrarlı liberal uluslararası bir düzen yaratmak mümkün iken, bir hegemonun yokluğunda bu durum asla gerçekleşmeyebilir. Konuya ilişkin siyasal eleştiriler ise ABD'nin gücünün mutlak azalışını ele alan tartışmaları kapsamaktadır. Nye, teoriyi ABD'nin geleceği ile ilgili çerçevede ele almakta ve teorinin bize konu hakkında fazla bir şey söylemeyeceğini vurgulamaktadır. Ayrıca Nye, hegemonik istikrar teorisyenlerinin askeri, ekonomik güç ve hegemonya arasındaki nedensel ilişkileri ayrıntılarıyla açıklamada genelde başarısız olduğunu söylemektedir (Nye, 1990:188).

Genel olarak, hegemonik istikrar konusu, göreceli serbest bir uluslararası iktisadi sistemde karşılıklı ilişkiyi ve tek bir hegemonik devlette küresel politik iktisadi gücün toplanmasını ele almaktadır. Hegemonik istikrar teorisinin çekiciliği, hâkimiyetin sömürüden ziyade "liderliği" yansıtabileceğini göstermesindedir. Uluslararası sistemde bir liderin gücünün ve hegemonyasının küresel düzlemdeki azalışı hegemonik istikrar teorisi açısından endişe verici kabul edilebilir. Fakat hegemonik istikrar teorisinin öngördüğü biçimiyle hegemonyanın varlığı durumunda, uluslararası sistemden daha zayıf aktörlerin faydalanamayacağı da söylenebilmektedir. Bu durum hegemonya konusunda farklı bir bakış açısına sahip çalışmaların incelenmesini gerektirecektir. Marksist teorideki hegemonya vurgusu bu bağlamda incelenebilir.

HEGEMONYA VE DÜNYA DÜZENİ

Marksist yöntemin küresel ekonomi politik içindeki konumu ‘ulus ötesi tarihsel materyalizm’ olarak da adlandırılmaktadır. Başka bir ifadeyle, ulus ötesi tarihsel materyalizm ulus ötesi toplumsal ilişkiler çalışmalarına tarihsel materyalist yöntemin uygulanmasıdır.

Ulus ötesi tarihsel materyalizmi diğer iki ekolden (liberal ve realist) temel olarak ayıran iki nitelik bulunmaktadır. Bunlardan ilki, küresel ekonomi politik içindeki ana akımların sahip olduğu devlet-merkezli konumdan farklı olmasıdır. Neorealistler ve neoliberaler arasındaki devlet dışı aktörler ile ilgili tartışmada, devletin ontolojik önceliği bir sorun oluşturmamaktadır. Farklılığın ortaya çıktığı ikinci nokta ise, ulus ötesi tarihsel materyalizmin aktör yönelimli (actor-oriented) yaklaşımlarda olduğu gibi, yapısalcılıkta da yapılan indirgemeciliği reddetmesidir. Bu yaklaşım, yapı ve ajanın diyalektik bütünlüğünün tarihsel bir zeminde kavramsallaştırılmasını savunmaktadır (Overbeek, 2000:169).

Ulus ötesi tarihsel materyalizmde, genel olarak, hegemon ve/veya hegemonya¹¹ iki düzlemde ele alınabilmektedir. Bunların ilki, dünya tarihini hegemonik güçler açısından inceleyen Wallerstein’in yaklaşımı iken, ikincisi Gramsci’den hareketle hegemonya ve dünya düzenini ele alan R. Cox’un yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, çoğu zaman literatürde, neo-Gramscian olarak da nitelendirilmektedir.

Wallerstein (1984:38)’a göre devletlerarası sistemde hegemonya, sözde dengesiz “büyük güçler” arasında devam eden rakiplik/rekabet durumudur. Böyle bir güç *primus inter pares*¹²’tir. Bu açıklamaya göre tek güç; iktisadi, politik, askeri, diplomatik ve kültürel alanda isteklerini ve kurallarını geniş ölçüde sisteme dayatmaktadır. Böyle bir gücün maddi zemini, üç temel ekonomik alanın bütününde (agro-endüstriyel üretim, ticaret ve finans) bulunmaktadır. Böyle bir gücün etkin işlemesi onun girişim yeteneğinden kaynaklanmaktadır. Bir diğer ifadeyle Wallerstein, hegemonyayı, esas olarak bir çekirdek gücün, sırasıyla üretim, ticaret ve finans alanlarında üstünlük kurmasını içeren çok özgül ekonomik ölçütlere dayandırarak tanımlamaktadır.

Wallerstein’in bakış açısından, hegemonik güç, modern dünya sisteminde üç elverişli durumda uygulanmıştır: 17. yüzyılda Hollanda, 19. yüzyıl ortasında Birleşik Krallık ve 20. yüzyıl ortasında ise ABD. Kesin

11 Hegemonyanın her tanımlaması, sözcüğün birbirine taban tabana zıt olan iki anlamda kullanılması nedeniyle karmaşıklık göstermektedir: Sözcük ilk olarak, “hegemonyacılık”ta (hegemonism) olduğu gibi, hâkimiyet anlamında ve ikinci olarak ise, bir tür “rıza” anlayışını ima ederek liderlik anlamında kullanılmaktadır. İkinci anlamın Marksist yazın içerisinde daha geçerli olduğu söylenebilir.

12 Eşitler arasında birinci olan kimse ya da en iyi olanı ifade etmektedir.

olmamakla birlikte, Wallerstein hegemonya dönemlerinin tarihlerini de açıklamaktadır. Bu şekilde dönemleştirilen hegemonya, otuz-yıllık uzun dünya savaşlarıyla sağlamlaştırılmıştır. Her dünya savaşının sonucunda, hegemon gücün göreceli istikrar ihtiyacı ile uyumlu bir biçimde (Westphalia; Concert Europe; ABD ve Bretton Woods) devletlerarası sistemin temel olarak yeniden yapılandırılması da mümkün olmuştur.

Wallerstein, devletlerarası sistemde hegemonik güçlerin yükseliş biçimi, geçici üstünlüğü ve düşüşü, bir üretim tarzı olarak kapitalizmin işleyişindeki siyasal mekanizmanın merkezi rolünün sadece bir görünüşü olacağını ileri sürmektedir (1984:43). Bu tarihsel analiz, hegemonik gücün kökenini incelemeye yöneliktir. Eşit olmayan gelişme ve dünya iktisadi büyümesinin uzun dönem devreleri, periyodik olarak birikim bölgesinin birinden diğerine kaymasına neden olmaktadır. Bu anlamda, bazı tarihsel güçlerin birleşmesi belirli bir zamanda hegemonu üretebilecektir. Hegemonik devlette sistemin çıkarlarının korumasına yönelik davranışlarda bulunacaktır. Böylelikle hegemon, merkez ve çevre arasında olduğu kadar, sanayileşmiş ülkelerde de belirli bir işbölümünü hayata geçirebilecektir¹³.

Ulus ötesi tarihsel materyalizm kapsamında hegemon ve/veya hegemonya konusu Cox'un yaklaşımı çerçevesinde incelenebilir. Cox'un hegemonya ve dünya düzenine yönelik açıklamalarının temeli Gramsci'nin geliştirdiği kavramlara dayanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Cox'un çalışmaları Gramsci'nin kilit kavramlarının küresel ekonomi politik bağlamında yeniden ele alınmasıyla anlam kazanmaktadır. Ayırıcı niteliğe sahip bu kavramlar; 'hegemonya', 'tarihsel blok' ve 'sivil toplum'dur.

Gramsci¹⁴ (1997) için hegemonya, bir toplumda güç ilişkilerini analiz etmek için kullanılan bir kavramdır. Hegemonik bir düzen, devlet ile sivil toplum ve sınıflar arasındaki ilişkileri temel olarak karakterize eden,

13 Gills (2003: 235-6) Wallerstein'in tek-egemenli modeline karşı çıkarak, onun yerine "birbirine karşılıklı olarak bağlı hegemonik güçler" kavramını kullanmayı önermektedir. Bir bütün olarak dünya sistemi, hiçbir zaman, yalnızca tek bir büyük gücün egemenliğinde olmamıştır. Sistem karşılıklı olarak birbiriyle bağlantılı hegemonik güçler tarafından karakterize edilir; birbirleriyle ilişkilerinde hem rekabetçi hem de işbirliğini içeren karşılıklı etkileşimler (yani "bağımsızlık", "karşılıklı bağımlılık" ve "bağımlılık" ilişkileri) temelinde türlerine ayrılan hegemonik güçler tarafından belirlenmektedir. Gills buna örnek olarak Pax Americana durumunu göstermektedir. Bu durum, tek bir devletin karşı konulmaz gücü olarak değil, ortak bir küresel hegemonya içindeki sınıfların ve devletlerin karmaşık bir koalisyonu olarak daha iyi kavranabilecektir. Amerikan hegemonyasının 1945'ten sonra pekişmesinde, kuşkusuz Batı Avrupa'nın ve Japonya'nın ekonomik gücü de katkı sağlamıştır; ABD ile onun yörüngesinde uyum içinde hareket eden Avrupa'nın ve Japonya'nın siyasal etkisinin ABD hegemonyasının güçlenmesinde payı olmuştur (Gills, 2003:246).

14 Gramsci'nin yazıları ve kullandığı kavramlar tartışma yaratmaktadır. Bunun bir nedeni 1926-1937 tarihleri arasında Mussolini'nin faşist yönetimi döneminde hapisane koşullarında yazması iken, bir diğer neden ise Gramsci'nin kavramlarının ve yazılarının farklı anlamlarda okunmasıdır.

zorlamadan/baskıdan (coercion) ziyade bir rızadır (consent). Bir hegemonya, yönetici sınıfın dünya görüşünün popülerleşmesi ve yayılmasıyla sağlamlaşan bir rızanın sonucu oluşmaktadır. Bu durum siyasal liderliğin de rıza üzerine kurulabileceğini göstermektedir.

Hegemonya geniş toplumsal ve siyasal güçler ya da “tarihsel blok” içinde kullanılmaktadır. Bu terim, farklı sınıf güçlerinin ittifakı ya da ideolojileri, kurumları ve maddi güçleri arasındaki tarihsel uygunluğu tanımlamaktadır. Tarihsel blok siyasal ve sivil toplum arasındaki “organik” ilişkiyi yansıtmaktadır. Başarılı bir tarihsel blok, genelde egemen ideoloji olarak nitelendirilebilir, siyasal olarak hegemonik düşünceler etrafında örgütlenmektedir. Tarihsel bloğun oluşmasında entelektüeller kilit bir rol oynamaktadır. Çünkü entelektüeller ayrı ve göreceli sınıfsız bir sosyal tabakayı temsil etmemektedir. Gramsci entelektüelleri sosyal bir sınıfla organik ilişki içinde değerlendirmektedir. Başka bir anlatımla, tarihsel blok geniş bir bütünlüğü yaratan birbirini etkileyen unsurlar anlamında, diyalektik bir kavramdır. Gramsci bu birbirini etkileyen unsurları bazen öznel ve nesnel, bazen de yapı ve üst yapı biçiminde tanımlamaktadır (Gramsci, 1997:67, 223).

Dünya çapında oluşturulacak bir hegemonya çok çeşitli düzeylerde ilişkiler gerektirecektir. Cox’un ifadesiyle; “hegemonik dünya düzeni kavramı, yalnızca devletler arası çatışmayı düzenleme üzerine değil, aynı zamanda ülkeleri çevreleyen sosyal sınıflar arasında ilişkileri meydana getiren küresel boyuttaki üretim tarzı, küresel olarak tasarlanan sivil toplum üzerine kurulmaktadır” (Cox, 1993:61). Dünya hegemonyası, hâkim bir sosyal sınıf tarafından yerleştirilen içsel (ulusal) hegemonyanın dışarı doğru genişlemeye başlamasıdır. Bu dünya hegemonyası basitçe diğerinin üstünlüğü olmamakta, üretim tarzının baskınlığı, kültür ve toplumsal kurumlar sistemini de içermelidir. Farklı ülkelerin sosyal sınıflarıyla birleşen karmaşık uluslararası sosyal ilişkilerdir. Başka bir anlatımla, “dünya hegemonyası siyasal yapı, ekonomik yapı ve toplumsal yapı olarak tanımlanabilir ve bu üç unsuru birden içermelidir, sadece bunlardan bir tanesi olamaz” (Cox, 1993:61). Hegemonik bir dünya düzeni, hegemonik bir sosyal sınıf olmaksızın yani, uluslararası bir tarihsel bloğun yokluğunda gerçekleşmeyecektir. Bu uluslararası tarihsel blok, basitçe kapitalist çıkarların karşısındaki ulusal ittifaklar değildir. Böylesi bir uluslararası tarihsel bloğun başarısı, bu yeni kurumsal bağlamın meşruiyeti için işçi sınıfına kabul ettirilmesine ve onu içermesine dayanmalıdır (Burnham, 1991:77).

Cox’a (1993:60) göre, İngiltere ve ABD sırasıyla 1845–1875 ile 1945–1967 yılları arasında hegemonik bir dünya düzeni oluşturmuşlardır. Bu iki ülkenin hegemonik dünya düzenleri bazı açılardan benzer olsa da, gerek sahip oldukları ideolojiler gerekse kurumlar ve yapılar nedeniyle birbirinden farklılık göstermektedir. 1945–1967 yılları arasında ABD’nin öncülüğünde gelişen hegemonik dünya düzeninin temel kurumlarının

ve yapılarının neler olduğuna bakıldığında dört nokta öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, kapitalist merkezde barışçı koşulların sağlanması, komünist blok dışında ise ABD merkezli güvenlik, iktisadi ve siyasal yapının oluşturulmasıdır. Birinci ile yakın ilişkili olan ikinci unsur ise, ABD'nin ödemeler dengesi açıkları aracılığıyla küresel toplam talebin artışıını sürdürme yeteneğidir. Üçüncü unsur, "içerilmiş liberalizm" (embedded liberalism) sisteminde, lider kapitalist ülkeler arasındaki sağlam ve uygun politikaların, kurumların ve fikirlerin varlığıdır. Sonuncu unsur ise, özellikle petrol gibi, ucuz ve bol hammadde arzının varlığına dayanmaktadır. Gill ve Law'a göre, bu düzenin harcı, ABD merkezli, toplumsal güçlerin yeni uluslararası tarihsel blok¹⁵ kavramıdır. Bu blok toplumsal güçlerin dışarıya doğru genişlemesinden ortaya çıkmıştır. Bu oluşumun lider unsuru, uluslararasılaştırılan New Deal ilkeleri ve sermaye-yoğun kalıplar, kitlesel tüketime dayanan sermaye birikimi, imalat sektöründeki doğrudan yabancı yatırımlar ve temel endüstriler biçiminde ifade edilmektedir (Gill ve Law, 1989:478).

Cox, hegemonik bir dünya düzeninin yaratılmasında, hegemonya mekanizmaları olarak uluslararası örgütlerin ideoloji ve etkilerini de dikkate almaktadır. Uluslararası örgütler ideolojinin geliştirildiği ve hegemonya kurumları arasında işleyen bir süreçtir. Uluslararası örgütlerin organları arasında hegemonik rol şu şekilde açıklanabilir:

- Uluslararası örgütler, hegemonik dünya düzeninin genişlemesini kolaylaştıran kuralları kapsar,
- Bu kurumların kendileri hegemonik dünya düzeninin bir ürünüdür,
- Dünya düzeninin kurallarına ideolojik olarak meşruiyet sağlar,
- Çevre ülkelerin elitleriyle işbirliği (co-opt) yaparlar ve
- Karşı hegemonik düşünceleri içine almaktadır.

Uluslararası örgütler hâkim ekonomik ve sosyal güçlerin genişlemesini kolaylaştıran kuralları kapsamakta, fakat aynı zamanda alt katmanların çıkarlarını gerçekleştirmek için bazı ayarlamaların yapılmasına da izin vermektedir. Bu çerçevede, dünya parası ve ticaret ilişkilerini düzenleyen kurallar özellikle önemlidir. Bu kurallar temel olarak ekonomik genişlemeyi teşvik etmek için tasarlanmakta ve genellikle hegemonyayı oluşturan devlet tarafından başlatılmaktadır. Uluslararası kurumlar, aynı zamanda, ideolojik rollerini de yerine getirmektedirler. Bu kurumlar ulusal düzeyde belirli kurum ve pratiklerin meşruiyetini sağlamakla kalmamakta, devletlerin politikalarının ana hatlarının da belirlenmesine yardımcı olmaktadır (Cox, 1993:62-63).

Gramsci'nin düşüncesi uluslararası ölçeğe uygulandığında, en azından teorik olarak, hegemonyayı düşünmek ve dünya ölçeğinde tarihsel blok oluşumundan bahsetmek mümkün olmaktadır. Cox'un çabası bu çerçevede

¹⁵ Vurgu orijinal metinde yer almaktadır.

değerlendirilebilir. Burnham (1991:75) Cox'un çalışmalarının önemini şu şekilde açıklamaktadır: "uluslararası düzeyde Cox'un soyutlaması, dünya düzeni, devlet/toplum karmaşıklığından türetilen devlet biçimi ve üretim süreciyle yaratılan tarihsel toplumsal güçler çalışmasına dönüştürülür." Küresel ekonomi politik alanında farklı bir yaklaşım sunan Cox, dünya düzeninin incelenmesinde kültür, ideoloji, sınıf ve hegemonyaya yaptığı farklı vurgu ile bütünlüklü ve eleştirel bir çerçeve için başlangıç sağlayabilecektir.

KÜRESEL KAMU MALLARININ SUNUMUNA İLİŞKİN BAZI NOTLAR

Küresel kamu mallarının sunumu konusunda iki nokta dikkat çekmektedir. Bunların ilki tek bir lider ülke veya hegemon devlet tarafından bu malların sunumu iken, ikincisi uluslararası kuruluşların küresel kamu mallarının sağlayıcısı olarak düşünülmesidir. Her iki açıdan bakıldığında küresel kamu mallarının sunumunda bazı sorunlarla karşılaşmaktadır.

Küresel kamu mallarının bir lider ve/veya hegemon tarafından sunulması açısından konuya bakıldığında, öncelikle küresel hegemonyanın nasıl tanımlandığı ve hegemonun kim olduğu soruları gündeme gelmektedir. 'Küresel hegemonya' dünya politik ekonomisini istikrarlı hale getiren, düzenleyen ve organize etmede hâkim bir rol oynayan tek bir ulus-devlet olarak tanımlanabilir. Dünya düzeninde lider veya hegemon ülke olarak ise karşımıza Amerika Birleşik Devletleri çıkmaktadır. ABD hegemonyası, İkinci Dünya Savaşı'yla başlamış ve otuz yıl sonra zirveye ulaşmıştır. ABD halen uluslararası ekonomide ve siyasette çok büyük bir güce sahiptir, fakat süper devlet olarak dışındaki etkisi ve kontrolünün eskisine göre biraz daha azalmış olduğu söylenebilir (Du Boff, 2003:1). Bugün için askeri anlamda ABD'nin en büyük güç olduğu söylenebilirken, ekonomik anlamda Japonya, Çin, Avrupa Birliği ve ABD'den oluşan çoklu bir kutup söz konusudur.

Kindleberger, 1980'lerde ABD'nin küresel liderlik rolünü oynamaya istekli görünmediğini ve ona alternatif bir gelişmenin de olmadığını değinmektedir. Daha yakın zamanlardaki bir çalışmada Nye (2002:239), Amerikan gücü ile küresel kamu malları ve sunumu arasında ilişki kurarak bazı çıkarımlarda bulunmaktadır. Öncelikle vurguladığı nokta Amerikalıların ulus ötesi çıkarlarının varlığıdır. Bu çıkarların temelinde ise birbiri ile ilişkili iki neden yatmaktadır. Bunların ilki, ABD dışındaki olayların bu ülkeye de zarar verebilmesidir. İkincisi ise, ABD'nin ekolojik felaketler, doğal kaynaklar, ticaret, uyuşturucu, terörizm ve kitlesel silahların hızla artmasından dolayı, bu konularda diğer ülke ve örgütleri etkilemeyi istemesidir. Aksi takdirde, 11 Eylül 2001'de olduğu gibi, bu güçler ABD'ye zarar verebilecektir. ABD'nin küresel kamu malı üretiminde lider rol

alabilmesi için hem sert güç kaynaklarına (askeri güç), hem de yumuşak güç kaynaklarına yönelik yatırıma ihtiyacı vardır.¹⁶ Nye, İngiltere'ye hizmet etmiş olan üç kamu malını¹⁷ bugüne uyarlayarak, ABD için ele almaktadır: bölgesel güç dengelerinin sürdürülmesi ve sınırların değiştirilmesine yönelik güç kullanımının yerel saiklerini kırarak pek çok ülke için (hepsi için değil) kamu malı sağlamak, önemli bölgelerde hegemon [olma] amaçlarının saldırganlıklarına karşı durma ve istikrar sağlama. Sonuçta Nye, ABD için küresel kamu mallarına dayanan bir strateji için şunları vurgulamaktadır (2002:241-243):

- Önemli bölgelerdeki güç dengesini sürdürmek,
- Açık bir uluslararası ekonomiyi teşvik etmek,
- Uluslararası ortaklığı (commons) korumak,
- İktisadi kalkınmaya yardım etmek,
- Tartışmalarda arabulucu, koalisyon ve düzenleyici (convenor) olarak faaliyette bulunmak.

Bu ifadelerdeki temel vurgu, ABD tarafından sistem açık tutulmalı, dünya ekonomisi için kurallar belirlemeli, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Uluslar Arası Para Fonu (IMF), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi kurumlar desteklenmeli ve yurtiçinde korumacılığa engel olunmalıdır.

Teorik tartışmalara rağmen, ABD'nin varolan hegemonyası, 1990'ların sonundan itibaren giderek artan bir biçimde eleştiri ve tepkilerle karşılaşmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırısından sonra ABD Başkanı Bush, Amerikan halkını 'terörle savaş' (war on terror) sloganı çevresinde toplayarak yeni bir meşruiyet kazanmıştır. Bugün bu meşruiyetin aynı düzeyde olduğunu söylemek oldukça zordur. Bu durum sadece Irak savaşı ile de sınırlı değildir.

Nye'in liberal iyimserliğine karşın, küresel kamu malları konusunda ABD liderlerinin kamuoyunun tepkilerini dikkate almadıkları söylenebilir. Örneğin, Uluslararası Suç Mahkemesi'nin oluşturulması, kara mayınlarının kullanımının engellenmesi, küçük ve hafif silahların ticaretinin kontrolüne

16 Nye (2002:238), gücü hem yumuşak (soft) hem de (hard) sert biçiminde ele almaktadır. Ona göre her iki güç küresel bir çağda başarılı bir dış politika için gereklidir. Daha da önemlisi yumuşak güç eskisinden daha önemlidir. Yumuşak güce örnek olarak, her yıl ABD'ye gelen öğrenciler, Amerika televizyonları ve filmlerini izleyenler küresel piyasalar ve Sivil Toplum Kuruluşları aracılığıyla yayılan değerler gösterilmektedir.

17 Bu üç kamu malı şunlardır: 1) Avrupa'nın temel ülkeleri arasındaki güç dengesini sürdürmesi, 2) açık uluslararası iktisadi sistemin desteklenmesi ve 3) korsanlığın bastırılması ve denizlerin serbestliği gibi açık uluslararası ortaklığın sürdürülmesi.

yönelik Birleşmiş Milletler program taslağının kabulü, Biyolojik Silahlar Anlaşması için gerçekleştirilen protokol çabaları ve çevrenin korunması için Kyoto Protoko'lünün onaylanmasını reddederek, beklenen tarihsel misyonu yerine getirmemiştir (Cox, 2004:316; Golub, 2004:775). Barış, çevre, istikrar ve silahsızlanma en temel küresel kamu malı olarak ele alınırsa, ABD'nin en azından bu konularda dünya düzeninin istikrarını düşünen bir lider olmadığı vurgulanabilir. Daha ziyade ABD kendi çıkarını her şeyin önüne koyan baskıcı bir hegemon görünümü sergilemektedir. Avrupa Birliği'nin, bu konularda görece olarak daha duyarlı olduğu söylenebilir (Gowan, 2003:46).

Nye, terörizmin varlığına rağmen, Amerikan üstünlüğünün bu yüzyıl boyunca da devam edeceğini, fakat bunun ABD'nin gücünü akıllıca kullanmayı öğrendiğinde mümkün olacağını belirtmektedir. ABD güçlü kalmak istiyorsa, Amerikalıların yumuşak güçlerine dikkat etmeleri gerekecektir (Nye, 2002/2003:546-52). Son dönemde, Nye'in ifade ettiğinin tersine, ABD demokrasi değerleri, bireysel özgürlük, açıklık, barış ve insan hakları gibi yumuşak güç unsurları yerine sert güç kaynaklarını kullanmaktadır. Küresel bağlamda bu tür politikaları izleyen bir liderin diğer ülkeler tarafından kabul görüp onaylanması giderek zorlaşmaktadır. Başka bir deyişle, Bush yönetimi altında ABD, küresel alanda düzenlemeleri ortadan kaldırarak oyunun temel kurallarını değiştirmiştir. Bunu yaparken de evrensellik iddiasında bulunmaktadır.

Küresel kamu mallarının sunumunda diğer bir nokta ise küresel bir aktör ya da aktörler olarak uluslararası kuruluşların (BM, IMF, DB, DTÖ vb) incelenmesidir. Küresel piyasaların serbestliği, finansal istikrar, uluslararası para vb. konuların varlığı, genelde, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin büyümesinde, gelişmesinde ve yoksulluğun azaltılmasında önemli olduğu ifade edilmektedir. Bu kurumlarla küresel kamu malı arasındaki ilişkilerde birkaç nokta dikkati çekmektedir. Bunlardan ilki, bu kurumların kaynaklarını kullanırken hangi amaçla davrandıkları ve politikalarının temel belirleyicisinin ne olduğudur. İkinci olarak küresel kamu mallarını sağlayıp sağlayamayacaklarıdır.

Genel ilke olarak, bu kurumlardan kaynak kullanmak, kurumların politikalarını, bir anlamda ideolojilerini de benimsemeyi gerektirmektedir.¹⁸ Cox'un da ifade ettiği gibi, uluslararası kurumlar hem hegemonik düzenin bir ürünüdür, hem de bu düzene ideolojik olarak meşruiyetini sağlamaktadırlar. Ayrıca bu kurumların, karar alma süreçlerinde, politika üretiminde hâkim

¹⁸ Özellikle IMF ve DB gibi kurumlar, kaynakların tüketiminde rakipliği içermesine ve sistemin kurallarını reddeden ülkeleri dışlayabilir olmasına rağmen, genelde (küresel) kamu malı olarak da tanımlanmaktadır. Bu konuda bkz. (Conybeare, 1984).

devletlerle olan ilişkileri de oldukça önemlidir.¹⁹ Uluslararası kuruluşların küresel kamu mallarının sunumunu gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği konusunda ise birkaç noktanın aydınlatılması gerekmektedir. Küresel kamu malı olarak tanımlanan olgular kimi zaman birden fazla kurumun ilgi alanına girmektedir. Bu durumda hangi kurumun küresel kamu malının sunumunu üstleneceği sorun yaratabilecektir. Diğer bir önemli konu ise bazı kurumların politikalarının sonucunda küresel kamu mallarının ortaya çıkabileceğidir. Örneğin, finansal serbestliğin uygulanması yönündeki politikalar sonucunda finansal istikrarsızlık ortaya çıkmakta, finansal istikrar küresel kamu malı olarak dikkate alındığında ise buna neden olan kurumla, bunu ortadan kaldırmak isteyen kurumun politikaları çelişmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde gerek küresel kamu malları gerekse bu malların bir lider ve/veya hegemon tarafından sunumu konusunda birkaç noktanın altı çizilebilir. Küresel kamu malları kavramını sadece küresel çerçevede bir genelin ortak paydası olarak düşünmek yeterli olmayabilir. Kapitalist gelişmeyi sürdüren küreselleşen devlet ya da ulusötesileşmenin artışı bağlamında da bu konu değerlendirilmelidir. Bu anlamda küresel kamu malları, (küresel) birikim süreci ve sürecin gerekleri açısından dikkate alınmalıdır. Küresel kamu malları olarak kabul edilen olguların ortaya çıkması, iktisadi sistemden bağımsız olgular olarak değerlendirilmemelidir. Moore (2004:103) klasik kamu malı tanımının küresel kamu malları bağlamında da bir değişikliğe uğramadığını ve bu malların tüketimden dışlanamama ve rakip olmama özelliklerini koruduklarını ifade etmektedir. Bu süreçte, kavramın anlamında politik ve ideolojik bir değişim meydana gelmektedir. Ona göre, küresel kamu malları düşüncesi, sivil toplum örgütlerinde, düşünce merkezlerinde, üniversite ve küresel bürokraside yerleşmiş ulus ötesi sermayenin bir parçası olan organik entelektüelleri işaret etmektedir.

Desai (2003:73–74) de küresel kamu malları ile ilgili bazı temel noktaları vurgulamaktadır. Bunlardan ilki, bugünün sosyoekonomik ve siyasal gerçekliklerini dikkate alarak, ulusal kamu malı kavramı yeniden düşünülmeli ve yeniden kavramlaştırılmalıdır. İkincisi, küresel kamu mallarında olduğu gibi ulusal kamu malları için de farklı tercihlere sahip, farklı gelişmişlik düzeylerindeki ülkeler gerçeğinin göz önüne alınmasıdır. Yoksul ülkeler pek çok ulusal kamu malının sağlanmasında yeterli olanağa sahip değildirler. Bazı ülkeler ise, küresel kamu malından ziyade ulusal kamu malına daha fazla öncelik verebilecektir. Bugünün birbirine bağlı dünyasında bu olanaklı bir strateji olabilir, ya da yoksul ülkeler ulusal ve küresel kamu mallarının sağlanmasını eş zamanlı olarak arttırmalıdır. Üçüncüsü ise, küresel kamu

¹⁹ Örneğin 2002 Mart ayında Bush yönetimi Avrupa, Asya ve Güney Amerika'dan ithal edilen çelik ürünlerinin pek çoğuna yüzde 30 tarife uygulamıştır, bu durum son yıllarda endüstriye yapılan en büyük korumadır.

mallarının sunumunda bir ortaçağ, (belki de yeni ortaçağ), durumunun yaşanmasıdır. Dördüncüsü, siyasal partilerin ulusal kamu mallarından yoksun insanların bu konuda daha yoğun baskıda bulunmalarına yardımcı olabileceğidir. Uluslararası düzeyde, siyasal partilerin olmaması, sivil toplum örgütlerini uluslararası amaçların bazılarının yerine getirilmesinde gündeme getirebilir. Son olarak uluslararası örgütler zorlayıcı güce sahip değildirler ya da bu konuda çok az bir etkileri vardır. Küresel kamu mallarının finansmanı ise ulusal devletin işbirliği ile yapılabilir.

SONUÇ

Bir bütün olarak dünya, son çeyrek yüzyılda, iktisadi ve sosyal açıdan, hemen herkesi etkileyen önemli değişim ve dönüşümlere sahne olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılması, etnik, ulusal ve dinsel kimliklerin yeniden ortaya çıkması; ekolojik felaketler; kontrolsüz biyo-teknoloji kullanımının yarattığı riskler; 'terör', organize suçlar ve yasa dışı faaliyetlerin artışı; uyuşturucu ticareti, seks ticareti, zengin ile fakir arasındaki farkı genişleten bir kapitalizmin devam etmesi ve savaşların ortaya çıkması bu değişimlerden bazılarıdır.

Bu değişimlerin sonucunda ortaya çıkan olguların büyük bir kısmı küresel kamu malı olarak tanımlanmaktadır. Küresel kamu malı kavramı ise ulusal düzeyde tanımlanan kamu malı kavramından çok farklılık göstermemektedir. Bu kavrama geçişte ve tanımlanmasında büyük ölçüde değişiklikler olmamasına karşın, etkileme ve inceleme alanı genişlemiştir. Küresel kamu mallarını sadece etkileri küresel çapta hissedilen mallar olarak değil, sistemin sürdürünmesiz işlemesi için sunulması gerekli olan mallar biçiminde de nitelendirmek mümkündür. Bu değerlendirme konunun küresel ekonomi politik bağlamında daha fazla incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Küresel kamu malları konusu beraberinde bu malların kim tarafından sunulacağı problemini de gündeme getirmektedir. Bu sorun dünya düzeninin geçirdiği dönüşümlerle birlikte değerlendirilmelidir. İki kutuplu dünyanın 1990'lardan itibaren tek kutuplu bir dünya düzenine dönüşmesi, beklentilerin aksine barış ve istikrar sağlamamıştır. Bu tek kutuplu dünyanın lider ve/veya hegemon devleti olarak kabul edilen ABD, Afganistan ve Irak'a yönelik politikalarıyla, dünya barışını ve istikrarını sağlayacak bir lider ülke görünümü sergilememiştir. Aynı zamanda, özellikle çevre ve barış konularında da benzer politikalar izlemiştir. Liberal yazarların öne sürdüklerinin aksine ABD, dünya düzeninin sürdürülmesi konusunda yumuşak güç kullanmak yerine sert güce dayalı zorba bir lider tavrını benimsemiştir. Bu haliyle küresel kamu mallarının sunumu bir lider ve/veya hegemonun öncelikli gündeminde olmayabilir. Böyle bir gündemin yaratılması ve küresel

taleplerin dile getirilmesi, küresel düzeyde devam eden toplumsal hareketlerin baskıları sonucunda gerçekleştirilebilir.

Küresel kamu mallarının bir lider ve/veya hegemon tarafından sunulması konusu, günümüzde ortaya çıkan lider ve/veya hegemonun niteliği ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu çerçevede konu ile ilgili yeni araştırmaların, “yeni emperyalizm” ve “imparatorluk” kavramları açısından da yapılması önemli olmaktadır.

KAYNAKÇA

- ARSAN, H.Ü (1992) “Kamu Maliyesi Alanında Yeni Bir İnceleme Konusu: Uluslararası Kamusal Mallar”, *A.Ü. S.B.F. Dergisi*, 47(1-2), 403-426.
- BALDWIN, D. A. (1993) “Neoliberalism, Neorealism and World Politics” Baldwin, D.A. (der.) *Neorealism and Neoliberalism: Contemporary Debate* içinde, Colombia University Press. New York, 3-25.
- BARRET, S. (2002) “Supplying International Public Goods: How Nations can Cooperate”, Ferroni, M. ve Mody, A. (der.) *International Public Goods, Incentives, Measurement, and Financing* içinde, Kluwer Academic Publishers and The World Bank, London, 47-79.
- BURNHAM, P. (1991) “Neo-Gramscian Hegemony and the International Order” *Capital and Class*, 45, 73-92
- CONYBEARE, J. A.C. (1984) “Public Goods, Prisoners’ Dilemma and the International Political Economy”, *International Studies Quarterly*, 28, (1), 5-22.
- COX, R. W. (1993) “Gramsci, hegemony and international relations: an essay in method”, Gill, S, (der.) *Gramsci, Historical Materialism and International Relations* içinde, Cambridge University Press, Cambridge, 49-66.
- COX, R. W. (2004) “Beyond Empire and Terror: Critical Reflections on the Political Economy of World Order”, *New Political Economy*, 9(3), 307-323.
- CRANE, G.T. ve AMAWI, A. (1997) “Introduction: Theories of International Political Economy” Crane, G.T.ve Amawi, A (der.) *The Theoretical Evolution of International Political Economy* içinde, Oxford University Press, New York, 3-34.
- DESAI, M (2003) “Public Goods: A Historical Perspective” Kaul, I. Conceicao P., Goulven, K. L. ve Ronald Mendoza, (der.) *Providing Global Public Goods: Managing Globalization* içinde, Oxford University

- Press, New York, 63-77. <http://www.globalpublicgoods.org/>:19 Nisan 2005
- FERRONI, M. ve MODY, A. (2002) “Global Incentives for International Public Goods: Introduction and Overview”, (der.) Ferroni, M. ve Mody, A. *International Public Goods, Incentives, Measurement ,and Financing* içinde, Kluwer Academic Publishers and The World Bank, London, 1-29.
- GILL, S ve LAW, D. (1988) *The Global Political Economy*, Harvester/Wheatsheaf, Hertfordshire.
- GILL, S ve LAW, D (1989) “Global Hegemony and Structural Power of Capital” *International Studies Quarterly*, 33(4), 475-499.
- GILLS, B. K. (2003) “Dünya Sisteminde Hegemonik Geçişler” Frank, A.G ve Gills, B.K. (der.) *Dünya Sistemi* içinde, İmge Kitabevi, Ankara, 235-279.
- GILPIN, R. (2001) *Global Political Economy*, Princeton University Press, New Jersey.
- GOLUB, P. S (2004) “Imperial politics, imperial will and the crisis of US hegemony”, *Review of International Political Economy*, 11(4), 763-786.
- GOWAN, P. (2003) “U.S. Hegemony Today” *Monthly Review*, 55(3), 30-50.
- GRAMSCI, A. (1997) *Hapishen Defteri*, Çev.Adnan Cemgil, Belge Yayınları, İstanbul.
- GRUNBERG, I. (1990) “Exploring the ‘Myth’ of Hegemonic Stability”, *International Organization*, 44(4), 431-477.
- KAUL, I., GRUNBERG, I. ve STERN, M. A. (1999a) “Defining Global Public Goods”, Kaul, I., Grunberg, I. ve Stern, M. A. (der.) *Global Public Goods: International Cooperation In The 21st Century* içinde, Oxford University Press, Oxford, 2-19.
- KAUL, I., GRUNBERG, I. ve STERN, M. A. (1999b), “Global Public Goods: concepts, policies and strategies”, Kaul, I., Grunberg, I. ve Stern, M. A. (der.) *Global Public Goods: International Cooperation In The 21st Century* içinde, Oxford University Press, Oxford, 450-509.
- KINDLEBERGER, C. P. (1981) “Dominance and Leadership in the International Economy: Exploitation, Public Goods, and Free Rides” *International Studies Quarterly*, 25(2), 242-254.
- KINDLEBERGER, C.P. (1986a) “International Public Goods without International Government”, *The American Economic Review*, 76(1), 1-13.

- KINDLEBERGER, C.P. (1986b) "Hierarchy versus inertial cooperation" *International Organization*, 40(4), 841-847.
- LAKE, D. A. (1993) "Leadership, Hegemony, and the International Economy: Naked Emperor or Tattered Monarch with Potential ?" *International Studies Quarterly*, 37(4), 459-489.
- MOORE, D. (2004) "The Second Age of the Third World: from primitive accumulation to global public goods?" *Third World Quarterly*, 25(1), 87-109.
- MORRISSEY, O. TEVELDE, D. W. ve HEWITT, A. (2002), "Defining International Public Goods: Conceptual Issues", Ferroni, M., Mody, A. (der.) *International Public Goods, Incentives, Measurement, and Financing* içinde, Kluwer Academic Publishers and The World Bank, London, 31-46.
- NYE, J.S. JR. (1988) "Neorealism and Neoliberalism" *World Politics*, 40(2), 235-251.
- NYE, J.S. JR (1990) "The Changing Nature of World Power", *Political Science Quarterly*, 105(2), 177-192.
- NYE, J.S. JR (2002) "The American national interest and global public goods" *International Affairs*, 78(2), 233-244.
- NYE, J.S. JR. (2002-03) "Limits of American Power", *Political Science Quarterly*, 117(4), 545-559.
- OVERBEEK, H. (2000) "Transnational historical materialism: theories of international class formation and world order" Palan, R. (der.) *Global Political Economy: Contemporary Theories*, içinde, Routledge, London, 168-183.
- PALAN, R. (2000) "New Trends in Global Political Economy" Palan, R. (der.) *Global Political Economy : Contemporary theories* içinde, Routledge, London, 1-18.
- SAMUELSON, P. A. (1954) "The Pure Theory of Public Expenditure", *The Review of Economic and Statistics*, 36(4), 387-389.
- SAMUELSON, P. A. (1955) "Diagrammatic Exposition Of A Theory Of Public Expenditure", *The Review of Economic and Statistics*, 37(4), 350-356
- SANDLER, T. (1999), "International Public Goods: strategies, efficiency and institutions", Kaul, I. Grunberg, I. ve Marc A. Stern (der.) *Global Public Goods: International Cooperation In The 21st Century* içinde, Oxford University Press, Oxford, 20-51.

- SANDLER, T. (2002), “Financing International Public Goods”, Ferroni, M. ve Mody, A. (der.) *International Public Goods, Incentives, Measurement, and Financing* içinde, Kluwer academic Publishers and The World Bank, London, 81-117.
- SNIDAL, D. (1985) “The Limits of Hegemonic Stability Theory” *International Organization*, 39(4), 579-614.
- STRANGE, S. (1987) “The Persistent Myth of Hegemony” *International Organization*, 41(4), 551-574.
- WALLERSTEIN, I. (1984) *The Politics of The World Economy*, Cambridge University Press, Cambridge